

**СПОЖИВАЧ В
ЕКОНОМІЦІ: ЙОГО
ПОВЕДІНКА ТА
ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРУ**

Основні питання споживача

- Що купити?
- Скільки коштує?
- Чи вистачить коштів для здійснення покупки?

Підходи до вивчення поведінки споживача

- Кардиналістський підхід
- Ординалістський підхід
- Аналіз поведінки на основі «ефекту доходу» і «ефекту заміщення»

Економічні потреби

Споживчі потреби   Виробничі потреби

Абрахам Маслоу (*Abraham Maslow*)

1 квітня 1908 – 8 червня 1970, Нью-Йорк

Американський психолог, засновник гуманістичної психології.

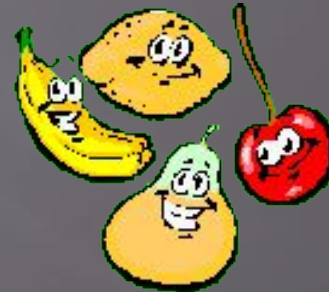
Його теорія потреб знайшла широке застосування в економіці, займаючи важливе місце в побудові теорії мотивації і поведінки споживача.

Класифікація потреб за А. Маслоу

Студентська столова

Представники кардиналістського підходу

Карл Менгер
(1840-1921)

Ейген фон Бем-Баверк
(1851-1914)

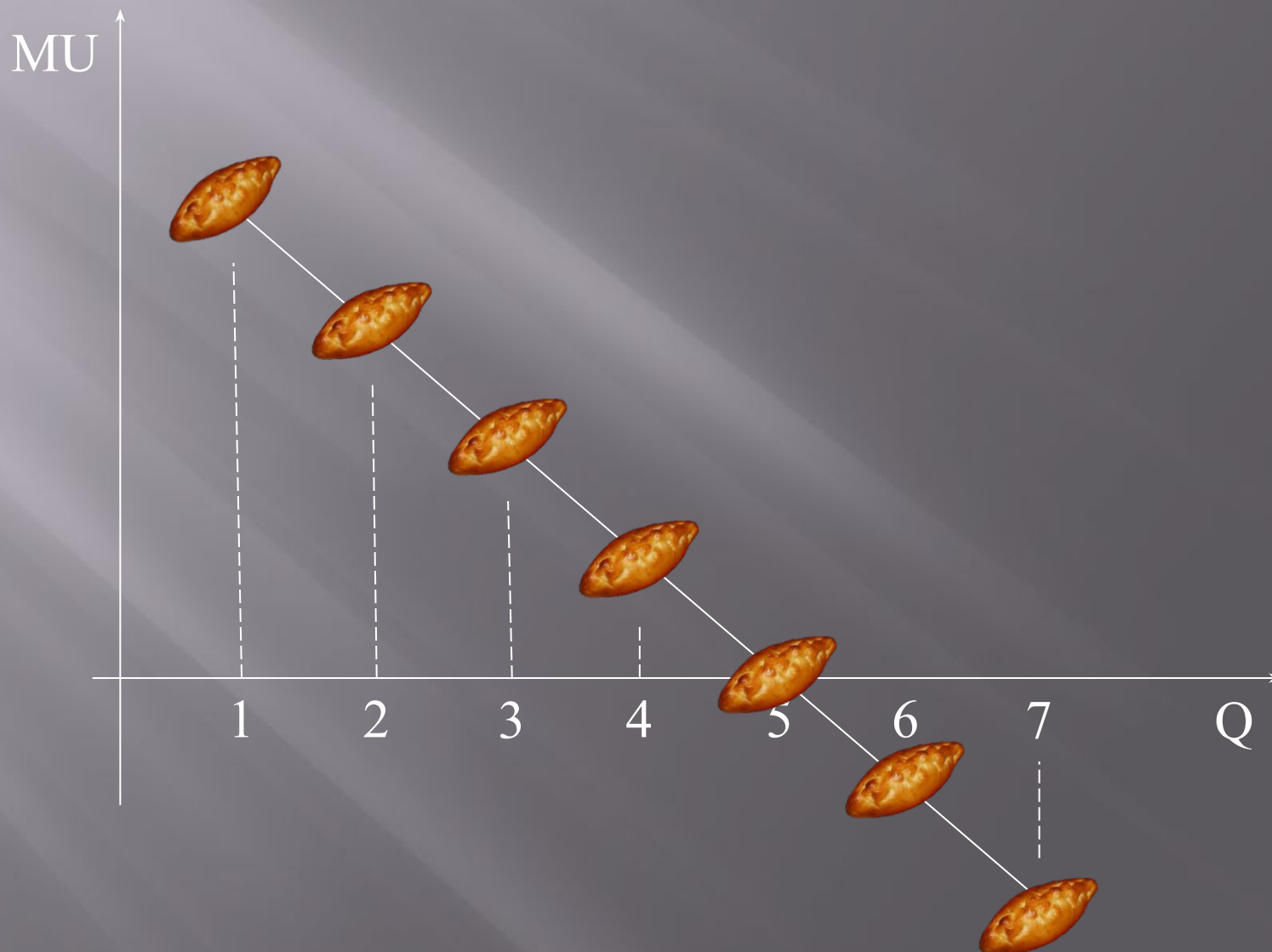
Герман Генрих Госсен
(1810-1858)

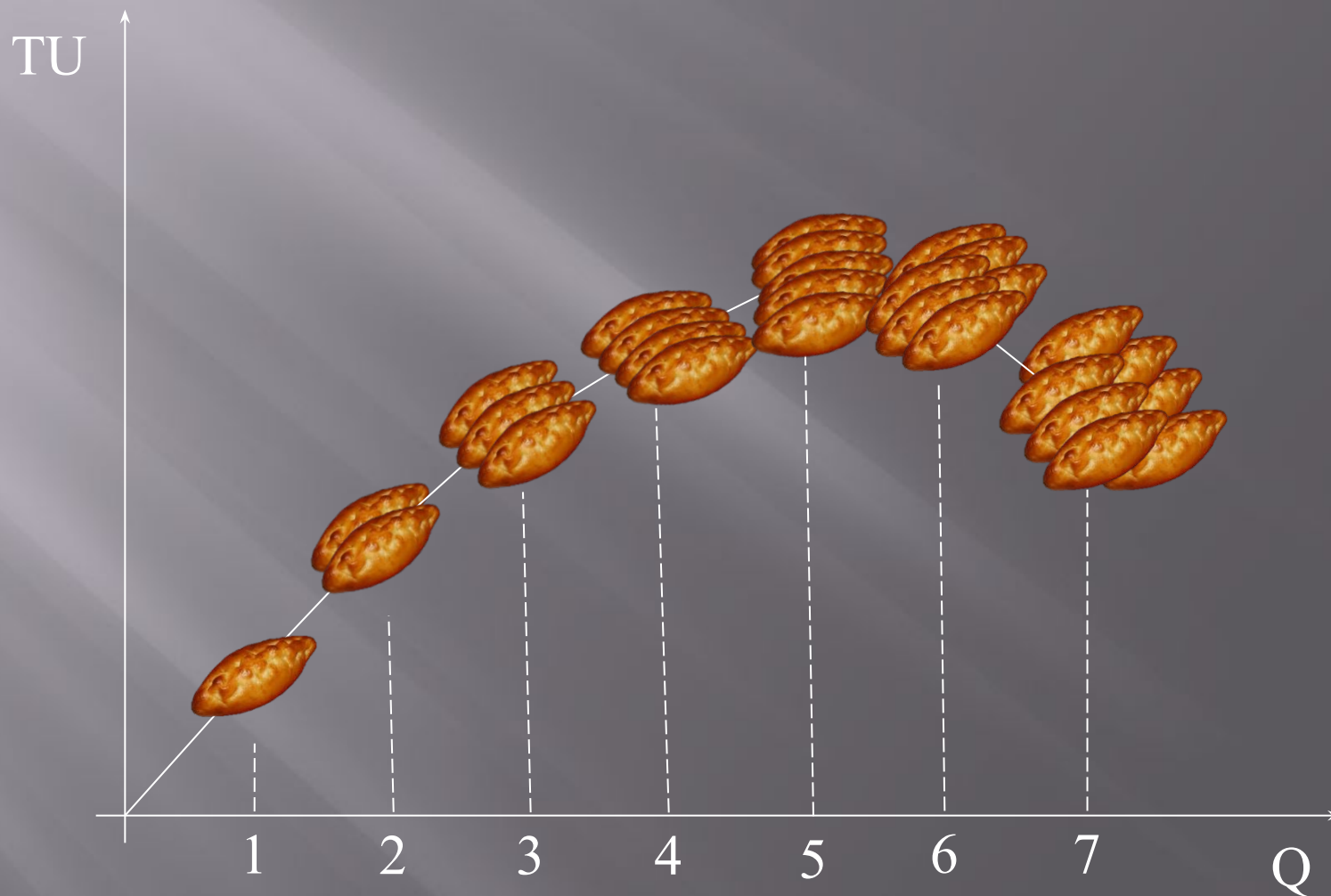
Кардиналістський підхід

- Корисність – це задоволення, яке одержує людина при споживанні блага;
- Ютиль – одиниця виміру корисності блага;
- Споживач, максимізуючи корисність, обирає товари з найбільшим числом ютилів.

Гранична корисність

Загальна корисність

Корисність

Загальна корисність (*Total utility*, TU) – це сукупна корисність від всієї кількості спожитого блага (Q).

Гранична корисність (*Marginal utility*, MU) – це приріст загальної корисності при споживанні додаткової одиниці блага:

$$MU = \frac{\Delta TU}{\Delta Q} = TU_n - TU_{n-1}$$

Закони Госсена

Перший закон: у міру зростання кількості спожитого товару, гранична корисність кожної додаткової одиниці зменшується.

Другий закон: при споживанні декількох товарів ($A, B, \dots, N$) загальний рівень корисності від їх споживання буде максимальним, при рівності їх граничних корисностей.

$$MU_A = MU_B = \dots = MU_N, \text{ звідси}$$

Умова рівноваги споживача в кардиналістській концепції

$$\frac{MU_A}{P_A} = \frac{MU_B}{P_B} = \dots = \frac{MU_N}{P_N}$$

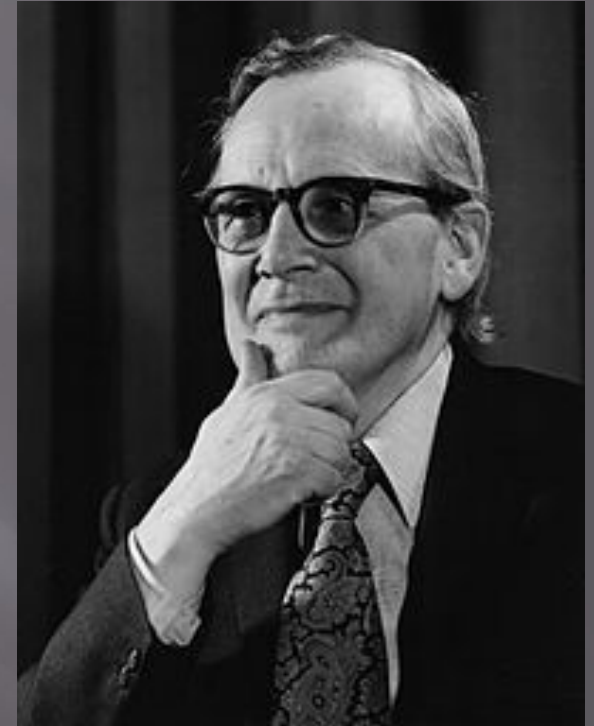
Представники ординалістського підходу

Джон Річард Хікс
(1904-1989)

Євген Євгенович
Слуцький
(1880-1948)

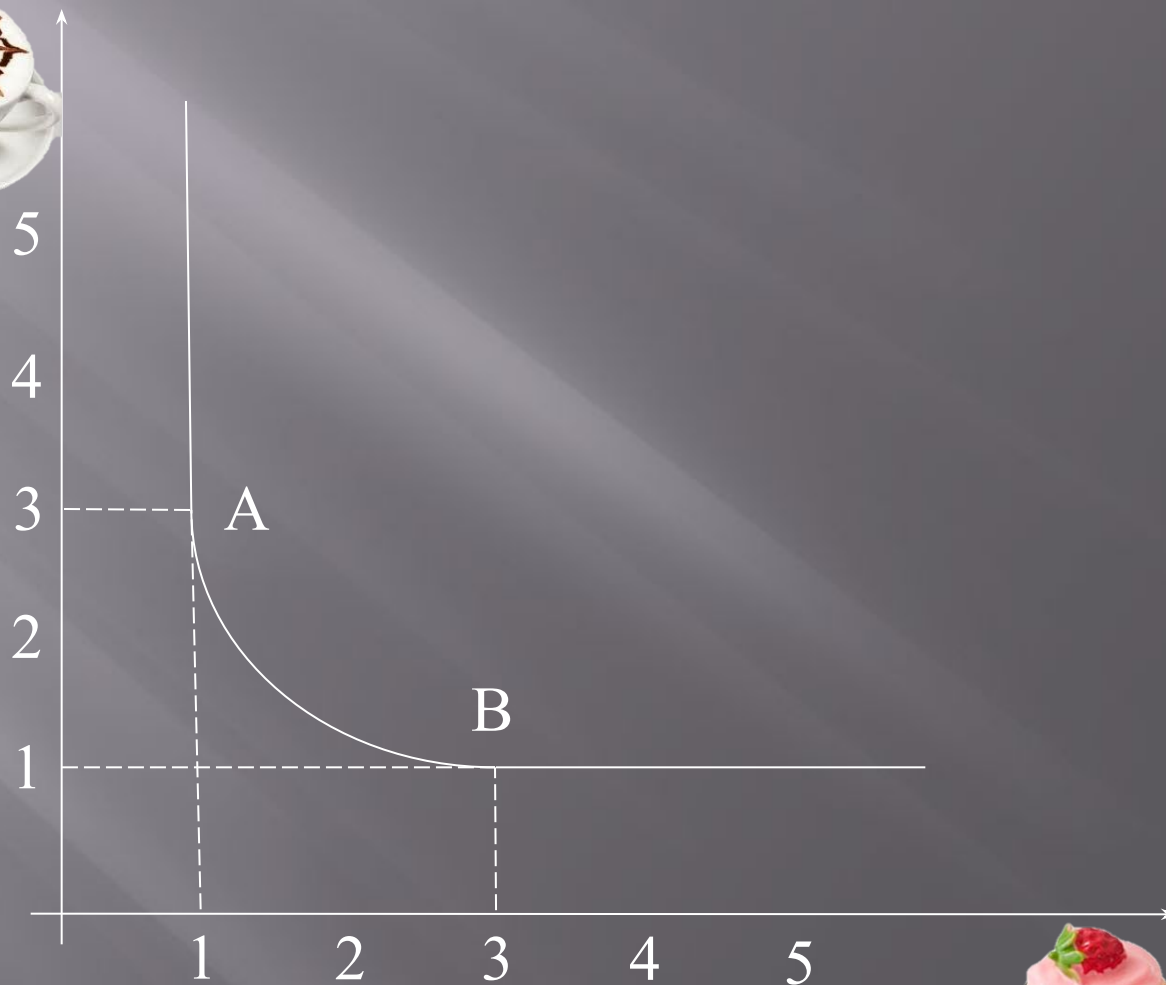

Рой Джордж
Дуглас Аллен
(1906-1983)

Аксіоми ординалістського підходу

1. *Множинність видів споживання.* Кожен індивід бажає споживати безліч різноманітних індивідуальних благ.
2. *Порівнянність наборів товарів.* Кожен набір товарів $A, B, \dots, N$ може бути порівняний споживачем. Якщо набір A кращий, ніж набір B , то це позначається знаком « $>$ »: $A > B$, якщо набори байдужі « $\sim$ »: $A \sim B$, – це означає споживчу рівноцінність наборів.
3. *Транзитивність.* Відображає послідовність споживчих переваг набору товарів. Якщо: $A > B$, а $B > C$, то $A > C$ або: $A \sim B$, а $B \sim C$, то $A \sim C$ або: $A > B$ і $B \sim C$, то $A > C$.
4. *Субституція.* Споживач згоден відмовитися від невеликої кількості блага A , якщо йому запропонують більшу кількість блага субститута.
5. *Ненасиченості.* Якщо, $A = B$, то це означає рівну кількість одиниць товарів, що входять в набори A і B , але, якщо в набір A входить на одну одиницю товару більше, то він для споживача стає привабливішим, ніж B .
6. *Спадна гранична корисність.* Гранична корисність якого-небудь блага залежить від його загальної кількості, яку має в своєму

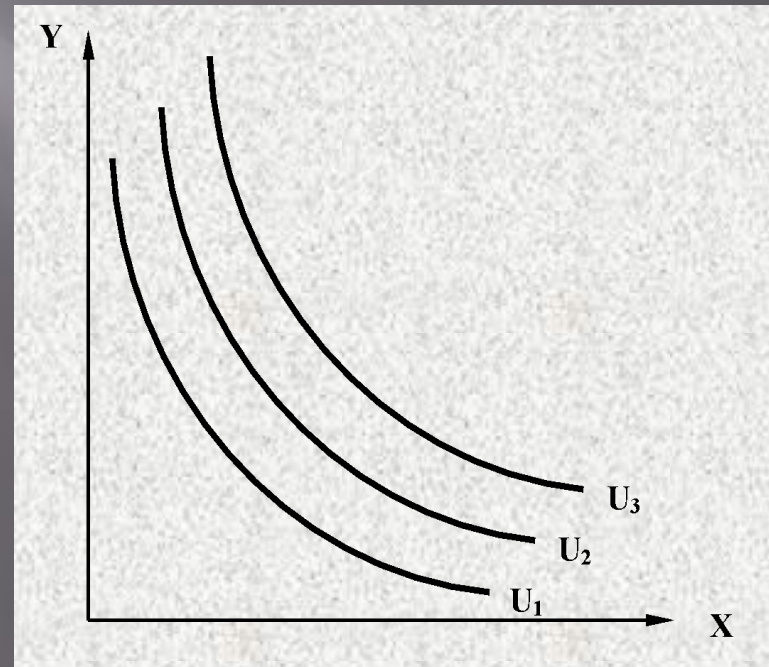
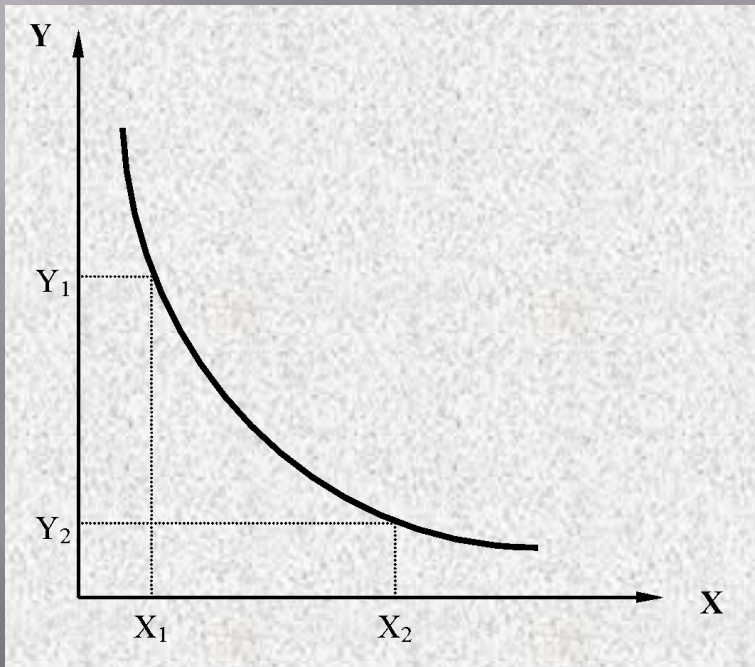
Вибір між кавою та тістечками

Крива байдужості

Крива байдужості (indifference curve) – графік, на якому представлені різні комбінації двох економічних благ, що мають однакову корисність для споживача.

Гранична норма заміщення

Гранична норма заміщення (*marginal rate of substitution* – *MRS*) – кількість, на яку споживання одного з двох благ повинно бути змінене, щоб цілком компенсувати споживачу зміну споживання іншого блага на одну додаткову одиницю.

$$MRS_{xy} = -\frac{\Delta y}{\Delta x},$$

або, якщо знаходиться гранична норма заміщення в

точці кривої $MRS_{xy} = \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \left(-\frac{\Delta y}{\Delta x} \right) = -\frac{dy}{dx}.$

Бюджетна лінія

Бюджетна лінія

Бюджетна лінія (budget line) – графік, на якому представлені комбінації двох економічних благ, які можна придбати за певну суму грошей.

$$I \geq P_x \cdot X + P_y \cdot Y,$$

де I – доход споживача,

X та Y – товари на які витрачається цей доход;

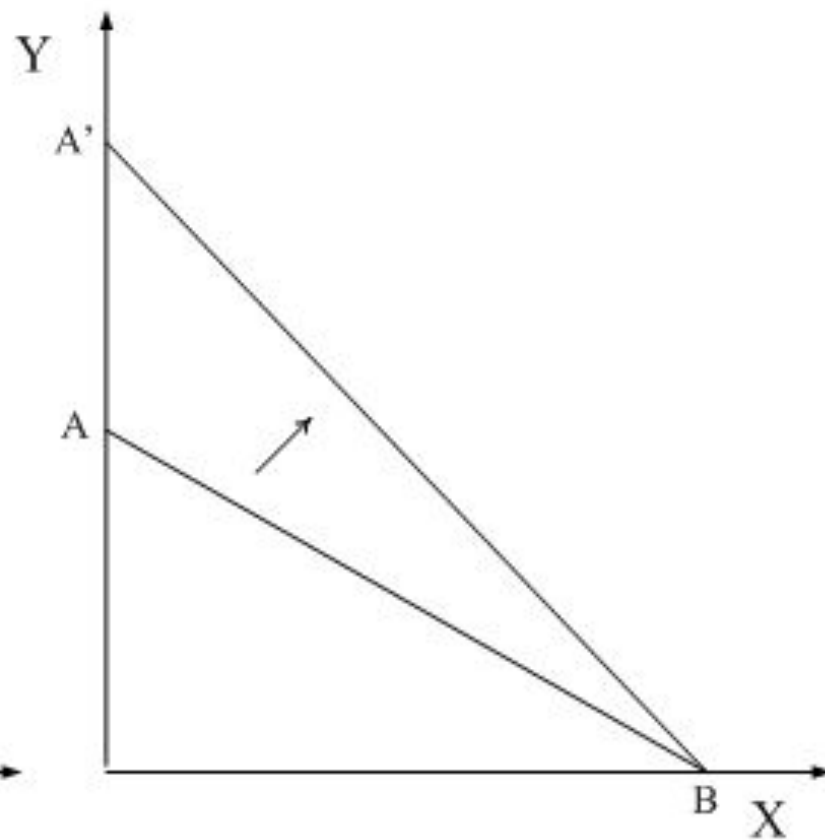
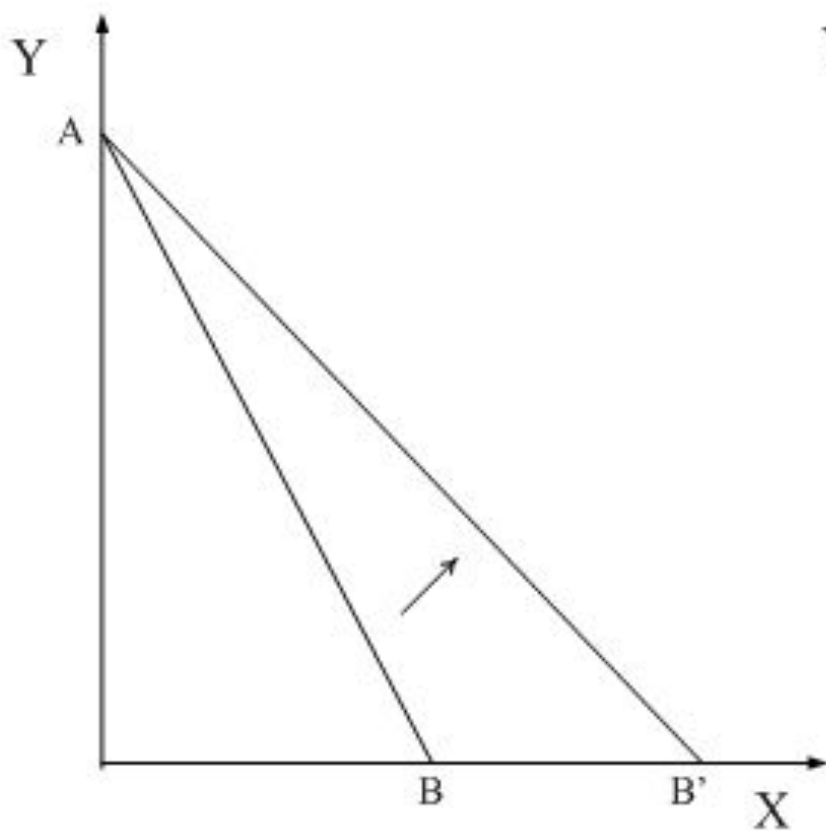
P_x – ціна блага X ;

P_y – ціна блага Y .

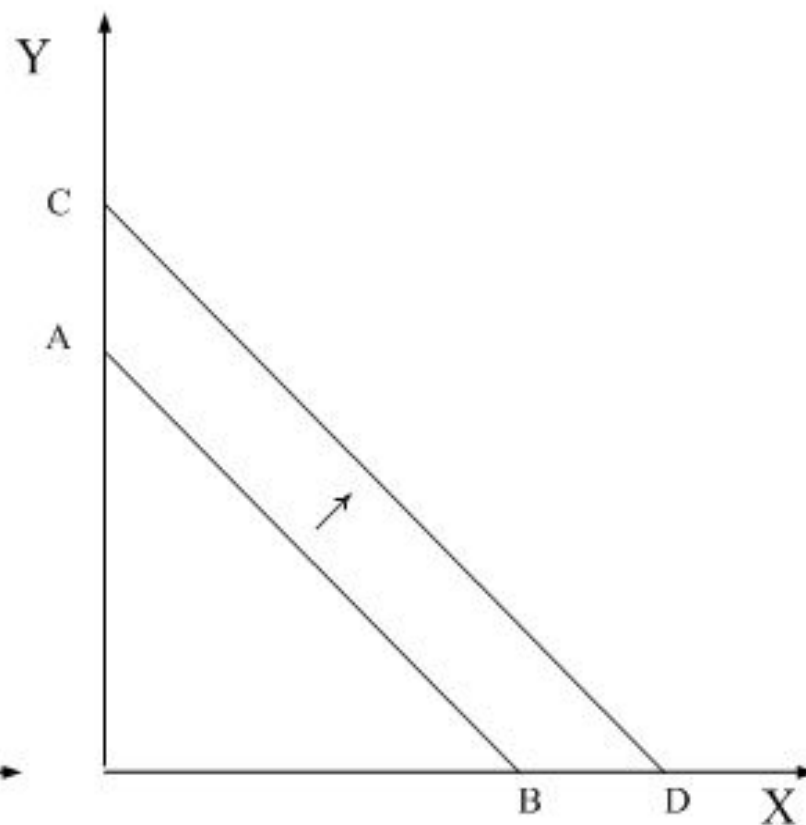
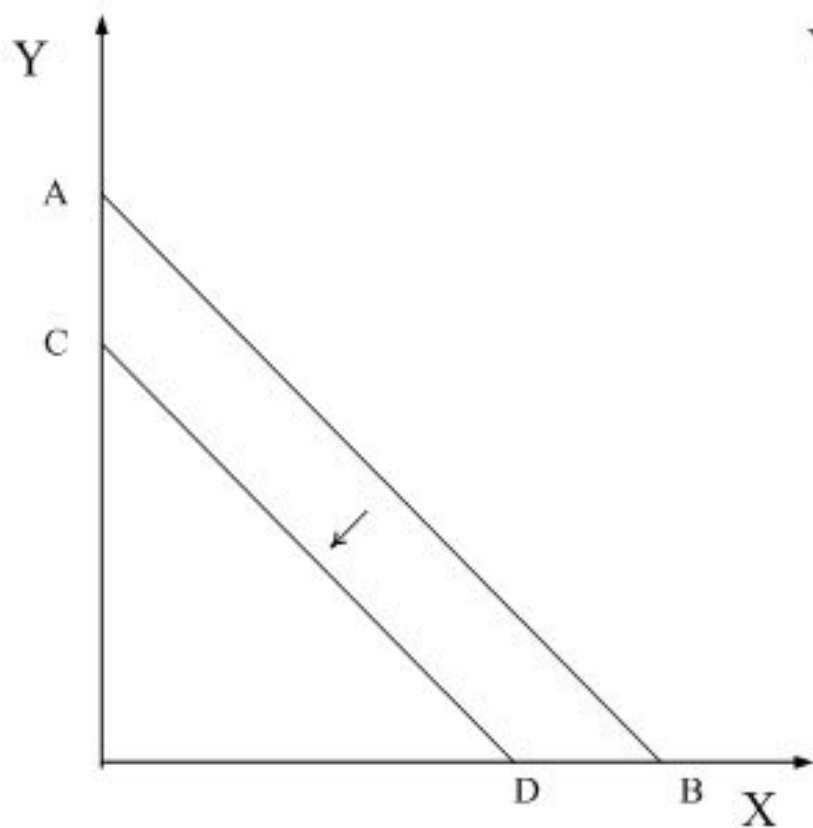
Бюджетні обмеження споживача

- Існує повна визначеність споживача щодо цін.
- Сталість цін.
- Сума витрат на всі товари не перевищує дохід споживача (I).
- Бюджетна лінія перетинає вісь координат Y в точці I/P_y , вісь координат X в точці I/P_x .
- Бюджетна лінія відображає безліч товарів X і Y , які входять в набори товарів споживача за умови, що дохід використовується повністю.

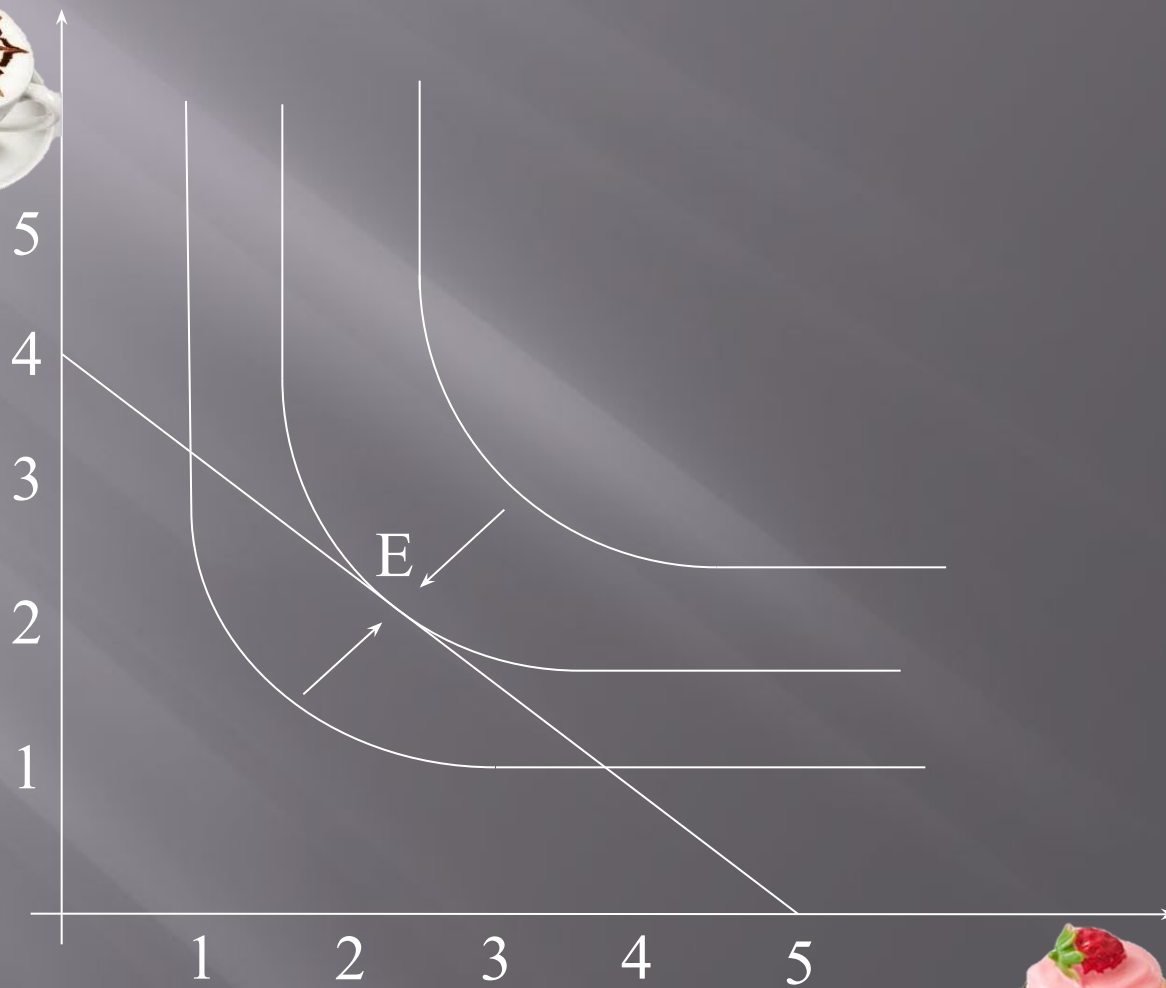
Зсув бюджетної лінії при зміні ціни одного товару

Зсув бюджетної лінії при зміні доходів

Рівновага споживача

Умова рівноваги споживача

$$\frac{MU_X}{P_X} = \frac{MU_Y}{P_Y}$$

Дякуємо за увагу!